

МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ТА ПРИВАТНЕ ПРАВО

Головіна М.О.

студентка,

Науковий керівник: Кулик Т.

кандидат юридичних наук, старший викладач,

Національна академія внутрішніх справ

МІЖНАРОДНЕ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО: ПОНЯТТЯ ТА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ІЗ НАЦІОНАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Процес долучення України до Європейської спільноти, розвитку активного міжнародного співробітництва із іноземними державами поставили перед українським правником-науковцем, законодавцем та юристом практиком в галузі міжнародного права проблему імплементації принципів та норм міжнародного кримінально-процесуального права в національне законодавство України.

Питання, пов'язані із визначення поняття міжнародного кримінально-процесуального права досліджувалися в працях Гутника В.В. [3], Верле Г. [4], Зелінської Н.А. [5]. В той же час, враховуючи активний розвиток системи міжнародного судочинства, в останні роки досліджувані питання потребують переосмислення та уточнення та визначення ролі і місця міжнародного кримінально-процесуального права та його співвідношення з національним законодавством України.

Мета статті. З'ясувати змісту поняття міжнародного кримінально-процесуального права та його взаємозв'язку із національним законодавством України.

Станом на сьогодні в Україні спостерігається ріст кримінальної злочинності, в т.ч. як наслідок ситуації, котра пов'язана з міжнародним конфліктом з Російською Федерацією щодо територій на Сході України та анексії АР Крим, із активізацією стійких кримінальних угруповань з транснаціональними зв'язками. А тому, дуже часто після скоєння злочину винний ховається за межами України.

Україна активно співпрацює у боротьбі із злочинністю із іноземними державами і міжнародними правоохоронними органами (Європол).

Україна бере участь у багатьох міжнародних договорах про надання правової допомоги у кримінальних справах та здійсненні спільних дій по розкриттю злочинів і притягнення винних до відповідальності. Обсяг і якість міжнародно-правової регламентації цих відносин свідчать про те, що в міжнародному праві сформувалася самостійна галузь – міжнародне кримінально-процесуальне право (далі – МКПП). Норми МКПП регулюють широке коло відносин кримінально-процесуального характеру.

Отже, розглянемо спочатку основні підходи до визначення поняття міжнародного кримінально-процесуального права та предмету його правового регулювання. Так, на думку к.ю.н. Гутника В.В. [3, с. 165], необхідно виділяти вузький та широкий підходи до визначення міжнародного кримінально-процесуального права. *За вузьким підходом* до міжнародного кримінально-процесуального права входять норми, які регламентують кримінально-процесуальні відносини у процесі здійснення міжнародного кримінального судочинства. Цей підхід обумовлено тим, що міжнародне кримінальне судочинство є єдиною сферою, у якій норми міжнародного кримінально-процесуального права застосовується у повному обсязі на думку Верле Г. [4, с. 65]. *За широким підходом*, до міжнародного кримінально-процесуального права входить, окрім визначених вище норм міжнародного права (міжнародного кримінально-процесуального права у вузькому розумінні), також транснаціональне кримінальне процесуальне право. Як підкреслює проф. Н.А. Зелінська [5, с. 202], транснаціональне процесуальне кримінальне право як мінімум містить міжнародно-правові норми, що регламентують взаємодію національних правоохоронних та судових органів з метою притягнення до відповідальності винуватих осіб («право взаємної допомоги держав з кримінальних справ») та міжнародно-правові норми, які спрямовані на оптимізацію функціонування національних правоохоронних та судових систем та забезпечення прав людини у кримінальному судочинстві.

Так, виходячи з проаналізованого вище **міжнародне кримінально-процесуальне право** – це система взаємопов'язаних і побудованих на певних принципах міжнародних кримінально-правових норм, котрі врегульовують взаємодію та оптимізацію діяльності національних правоохоронних органів (транснаціональна співпраця); та визначають здійснення міжнародного кримінального судочинства з метою притягнення винуватих осіб до кримінальної відповідальності.

Науковці у сфері міжнародного права вже давно визначили місце міжнародного кримінально-процесуального права у системі міжнародного права. Аналіз міжнародно-правової доктрини дозволяє виокремити два основні підходи: перший – міжнародне кримінально-процесуальне право – це структурна складова (підгалузь) міжнародного процесуального права поруч з міжнародним деліктно-процесуальним правом; другий – міжнародне кримінально-процесуальне право – підгалузь міжнародного кримінального права як комплексної галузі міжнародного права.

Взаємозв'язок міжнародного кримінально-процесуального права з національним правом України до сьогодні не визначалося науковцями в сфері права. Національне право України має наступну структуру: чинні нормативно-правові акти законодавства України, міжнародне та транснаціональне право (угоди укладені з іноземними державами).

Отже, міжнародне право в частині окремо взятих нормативно-правових актів є складовою національного права України, після їх проходження процедури ратифікації Верховною Радою України.

Важливою гарантією ефективної реалізації норм МКПП є наявність відпрацьованого національно-правового механізму їх імплементації.

В Україні від нещодавно реалізація міжнародних норм кримінально-процесуального характеру в цілому зазнала спрощення із прийняттям «нового» Кримінально-процесуального кодексу України (далі – КПК України) в 2012 році [2]. По-перше, відповідно до ст. 1 чинного КПК України, регламентація провадження у кримінальних справах – прерогатива не тільки норм українського права, а й міжнародного. І хоча порядок кримінального провадження на території України визначається лише кримінальним процесуальним законодавством України, законодавець закріпив в кримінальному законі, що кримінальне процесуальне законодавство України складається з відповідних положень Конституції України, КПК України, інших законів України, а також міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Згідно ст.9 Конституції України[1] чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства.

Кримінально-процесуальний кодекс України визначає порядок міжнародного (транснаціонального) співробітництва під час кримінального провадження (розділ 9 глави 42-46). Проте, законодавець не визначає порядок «визнання та виконання рішень Міжнародного кримінального суду», котрий являється міжнародною організацією.

Більше того хоча Україна і підписала Римський Статут, проте не ратифікувала його і до нині.

Міжнародний Кримінальний Суд (далі-МКС) – перший правовий інститут, що діє постійно, в компетенцію якого входить переслідування осіб, відповідальних за геноцид, воєнні злочини і злочини проти людяності. Заснований на основі Римського статуту, прийнятого в 1998 році. МКС покликаний доповнювати, а не замінювати, національні кримінальні системи; він переслідує справи тільки тоді, коли держави не бажають або не в змозі зробити це по-справжньому.

Отже, для України, враховуючи ситуацію, що склалася міжнародного конфлікту з Російською Федерацією, реформування системи влади в Україні, входження в Україну транснаціональних структур та компаній, важливо долучитися до міжнародного кримінального судочинства через ратифікацію Римського статуту. Це надасть можливість захищати інтереси України та українських громадян в Міжнародному Кримінальному суді.

Проведений аналіз поняття міжнародного кримінально-процесуального права дозволяє з'ясувати, що міжнародне кримінально-процесуальне право – це система взаємопов'язаних і побудованих на певних принципах міжнародних кримінально-правових норм, котрі врегульовують взаємодію та оптимізацію діяльності національних правоохоронних органів (транснаціональна співпраця) та визначають здійснення міжнародного кримінального судочинства з метою притягнення винуватих осіб до кримінальної відповідальності. Міжнародне кримінально-процесуальне право є складовою національного права за умови ратифікації. Україна фактично не долучилася до міжнародного кримінального судочинства, а лише до транснаціонального кримінального співробітництва.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Кримінально-процесуальний кодекс України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
3. Гутник В.В. Міжнародне кримінально-процесуальне право: поняття та місце у системі міжнародного права/Європейські перспективи №4 ч.1, 2001. – 165-168 с.
4. Верле Г. Принципы международного уголовного права: учебник / Герхард Верле; пер. с англ. С.В. Саяпина. – О.: Фенікс; М.: ТрансЛит, 2011. – 910 с.
5. Зелинская Н.А. Международные преступления и международная преступность: Монография / Н.А. Зелинская. – Одесса: Юридическая литература, 2006. – 568 с.